

..I..
KUNTOUTUKSESTA KOTOUTUMISEEN
TOWARDS COMPASSION AND CONNECTION

LETTING BRAINS TO BE HEALTHY

meri.lahteenoksa@gmail.com

AUTISMIKIRJOJA KOLMILTA KANTEILTA: AMMATTILAINEN, ÄITI JA KIRJOLAINEN

- KM, erityispedagogi
- nepsy-, ydintaito- ja koulumotivaatiovalmentaja
- RSMP-koulumotivaatiovalmentaja
- yhteisöllisyysfasilitaattori
- tavoitteellinen sisustus (feng shui)
- kouluttaja, mallien kehittäjä, kirjailija
- suuri rakkaus: aivot, autonominen hermosto, kanssasäätely

”Mahdoton voi auttaa.”

- **CBH** (puhmattomien yhteisöllinen kommunikaatiokuntoutus), **KuKo** (kuntouttavan kodin malli), **Kaupunkikylä** -malli, **Atuhe** (tiedostavan rentoutumisen menetelmä), **Stressiprofiili** -työkalu, **AADA** (kuntouttavan työtoiminnan malli neurokirjolaisille), **Ydintaito- ja koulumotivaatiovalmennus**, **STRECO** -stressiresponsive communities
- Neurospectrum Oy, järjestöt, kunnat, hyvinvointialueet

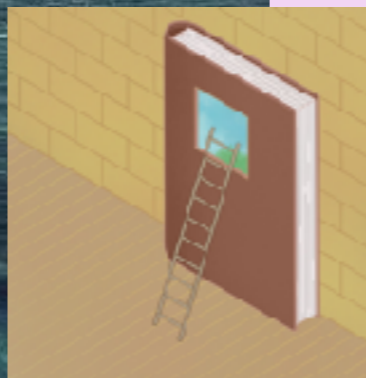
STRESSI-
TIETOINEN
YHTEISKUNTA
OIS KIVA

JOTTA JOKAINEN SAISI
ANTAA LAHJANSA
MAAILMALLE

MIKSI YHTEISÖLLINEN NÄKÖKULMA?

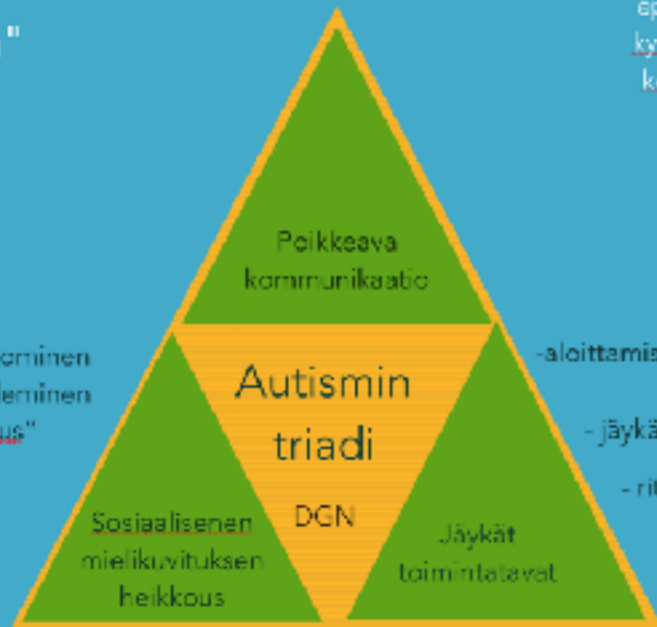
Työttömänä yli 80 %
Itsemurhakuolleisuus 10 x valtaväestö
39 % vanhemmista voi huonosti tai
melko huonosti, vain 19 % hyvin

“Ennenkuin alat kiipeämään,
katso, että tikapuusi
nojaavat oikeaan seinään.”

Lapsuusiän
"dementia"

Ero "dementiaan"
epätasainen
kykyprofiili ja
kehityskyky

- normien rikkominen
- huijatuksi tuleminen
- "tilannesokeus"

- aloittamisen ja lopettamisen vaikeus
- jäykät toimintatavat
- rituaalit, rutiinit

Lääketieteen näkemys= se , mikä havaitaan päälle päin.

**KEHITYSHÄIRÖ..
SAIRAUS..
KUNTOTUS
VAMMA**

**ADHD LÄÄKETIEDE
ylivilkkaus
tarkkaamattomuus
impulssiivisuus
toiminnanohjauksen tuki**

**IHMSIKUNNAN
MONIMUOTOISUUTTA.**

**ADHD SISÄLTÄ PÄIN:
hahmotusongelmia
muistiongelmia
ajan tajun ongelmia
motivaatio!!!**

**MOTIVAATIO.
ERGONOMIA.**

AUTISMIDGN SISÄLTÄ PÄIN

Aloittamisen ja lopettamisen ongelmat

Jumittaminen, rituaalit

90 %:lla aistitiedon jäsentymisen ongelmia

ERILAISET
SOSIAALISET
TARPEET

DOUBLE EMPATHY PROBLEM
KOTOUTTAMISONGELMA?

STRECO - STRESSRESPONSIVE COMMUNITIES

TOWARDS COMPASSION AND CONNECTION

LETTING BRAINS TO BE HEALTHY

meri.lahteenoksa@gmail.com

KUUME-, STRESSI-, MOTIVAATIO- JA KULTTUURIPARADOKSIT

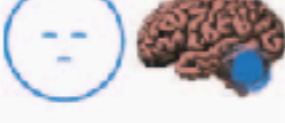
Kuva. Jyrki Hienonen, Lintu ja elämänpuu, Kelan tutkimusosasto, 2008

MISTÄ ALOITTAAN?

STRESSI-

PROFIILI

Aivojen & autonomisen hermoston tila & mieliala	Tällainen olen	Tämä auttaa (+) Tämä haittaa / ei auta (-)
 "Ihmisaivot" Nassukiehe		
 "Koiriaivot" Manteliumake Sympis		
 Sympis "Liskoivot"	KAOSRAJA	
 Massukiehe		

© Meri Lähteenoksa

MIKÄ AUTTAA, MIKÄ HAITTAA TAI ESTÄÄ?

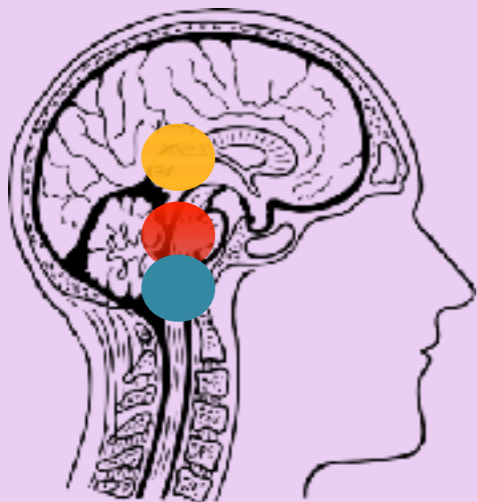
meri.lahteenoksa@gmail.com

	Millainen olen? Mitä havaitsen/muut havaitsevat?	Mikä auttaa (+) Mikä haittaa/ei auta (-)
	rohkea humoristinen avulias matemaattisesti lahjakas	+ hyvät unet, ei karkkeja + struktuuri ja ennakointi + omaehtoiset puuhailut + Ei ylenmääräistä hälyä
	aistimukset yltyvät keskittyminen heikkenee keinuu puolelta toiselle häiritsee muita	- häly, loisteputket, nälkä - pakko tehdä + oma rauha + ÄLÄ KOSKE
	kuuma pää kiroilee huutaa heittelee tavaroita	- liian suuret vaatimukset - yllättävät pettymykset + välipala, omat rauhat + legot, hartiahieronta
	kääpertyy peiton alle	+ YKSINOLO

STRESSIN
SÄÄTELYN
YRITYKSET

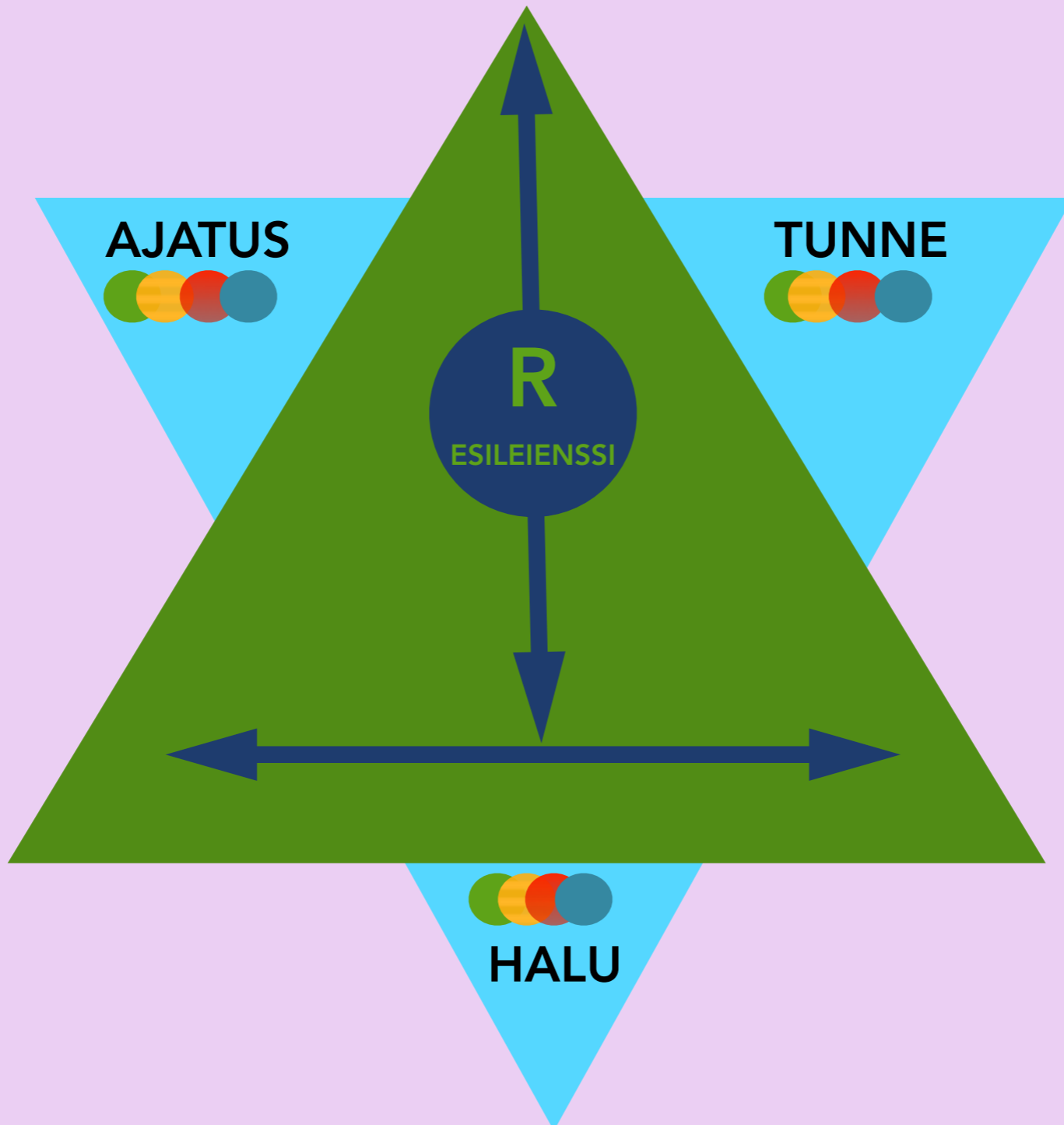
(levottomuus
jumit
aggressiot)

STRESSI

POLYVAGGALITEORIA
Stephen Porges

← **TOIMINTAKYKY** →

TOIVOTTU
TOIMINTA

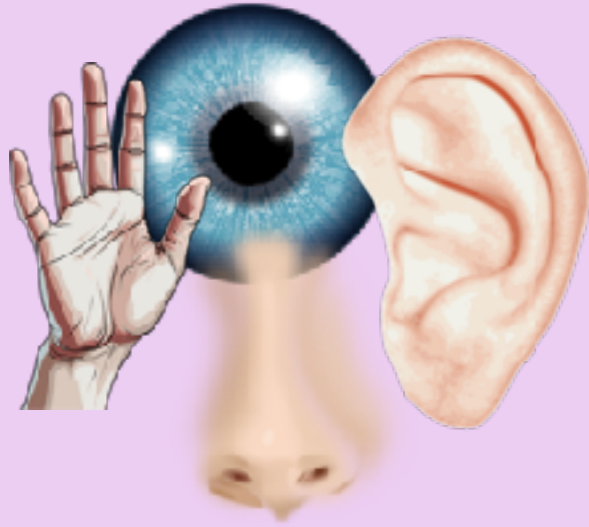
(sietoikkunaan
soveltuvissa
olosuhteissa)

MOTIVAATIO

MOTIIVITEORIA
Steven Reiss

TOIMINTA

1. JOTAIN ILMENEE,
AISTIMUKSIA
HAVAITAAN

↑
T
E
K
O

4. HALUJA HERÄÄ,
TEKOJA TAPAHTUU

Aistien ja aistimusten herättäminen (stimulaatio)	"Aistien oire"	"Onko aistia?" "Onko oireita?"
<ul style="list-style-type: none"> Ääni Kuulohermo Hermosto 	Green bar	
<ul style="list-style-type: none"> Mentelit. make Sympt. 	Yellow bar	
<ul style="list-style-type: none"> "Lisäoire" 	Red bar	
<ul style="list-style-type: none"> Hermosto 	Blue bar	

2. TULKINTA
JA AJATUKSIA
SYNTYY
(TURVA VAI VAARA)

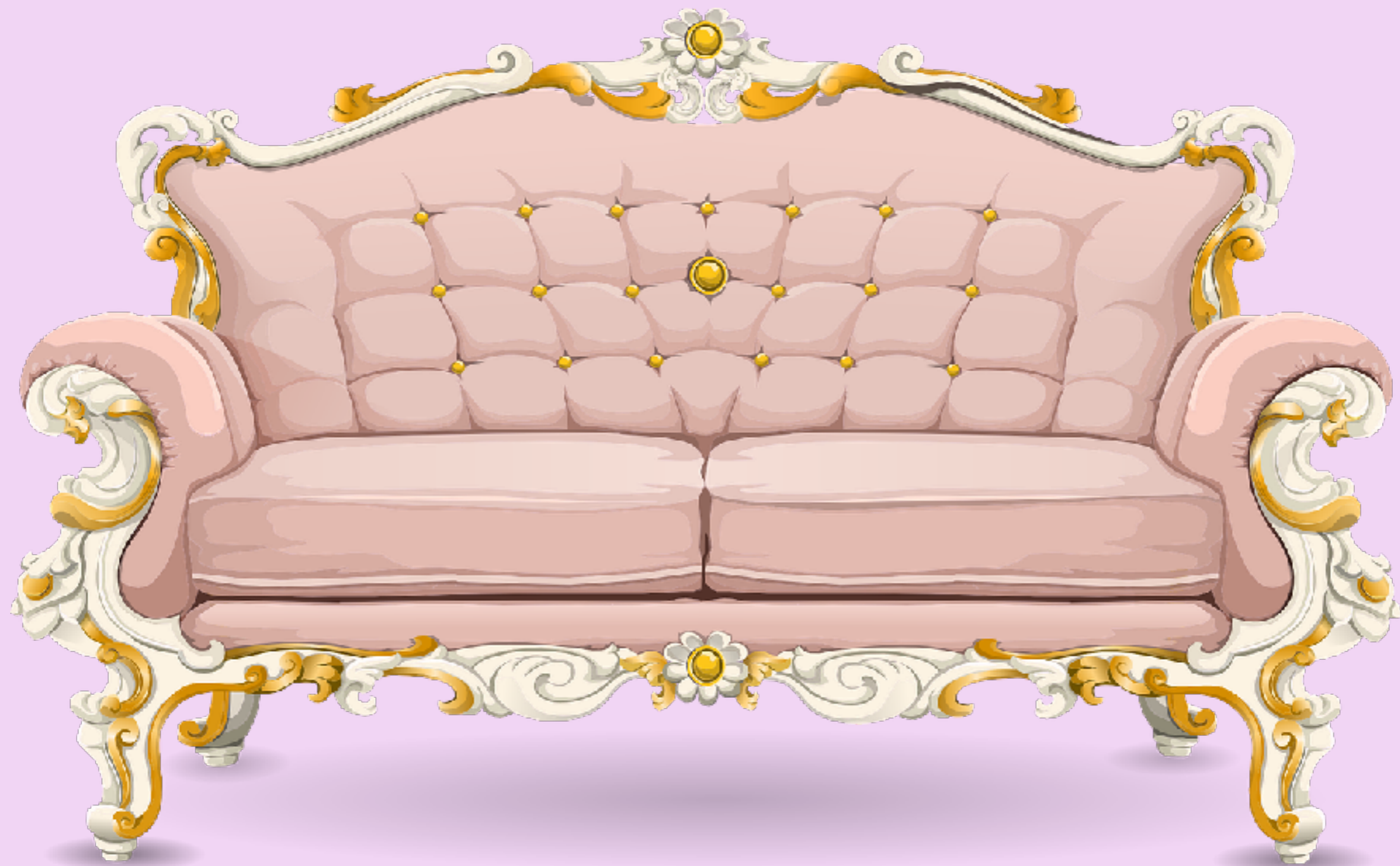
3. TUNTEITA
VIRIÄÄ

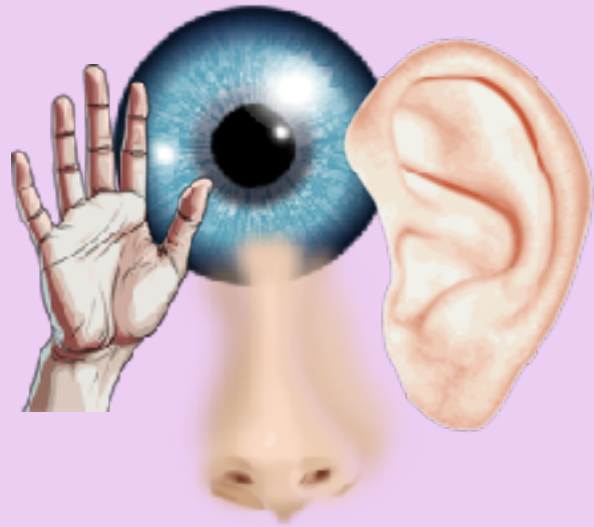
TOIMINTAKYVYN SUUNTAUTUMINEN:
TURVAAN ASETTUMISEEN/
VAARAAN VARAUTUMISEEN/
VAARALTA SUOJAUTUMISEEN
tai VAARASTA TOPUMISEEN

meri.lahteenoksa@gmail.com

1. JOTAIN ILMENEE,
AISTIMUKSIA
HAVAITAAN

2. TULKINTA
JA AJATUKSIA
SYNTYY
(TURVA VAI VAARA)

T
E
K
O

Aistien ja aistimusten herättäminen ja havaitseminen	"Mitä näen/kuulen"	"Mitä ajattelen?" "Mitä tunteita/ajatuksia?"
<ul style="list-style-type: none"> • Aistit: kuulo, näkö • Herätykset 	[Green bar]	
<ul style="list-style-type: none"> • Menteell. muut. • Symptomit 	[Yellow bar]	
<ul style="list-style-type: none"> • PG • "Lisävaivo" 	[Orange bar]	
<ul style="list-style-type: none"> • PG • "Vaivoja" 	[Red bar]	
<ul style="list-style-type: none"> • PG • "Vaivoja" 	[Blue bar]	

TOIMINTAKYVYN SUUNTUTUMINEN:
TURVAAN ASETTUMISEEN/
VAARAAN VARAUTUMISEEN/
VAARALTA SUOJAUTUMISEEN
tai VAARASTA TOPUMISEEN

3. TUNTEITA
VIRIÄÄ

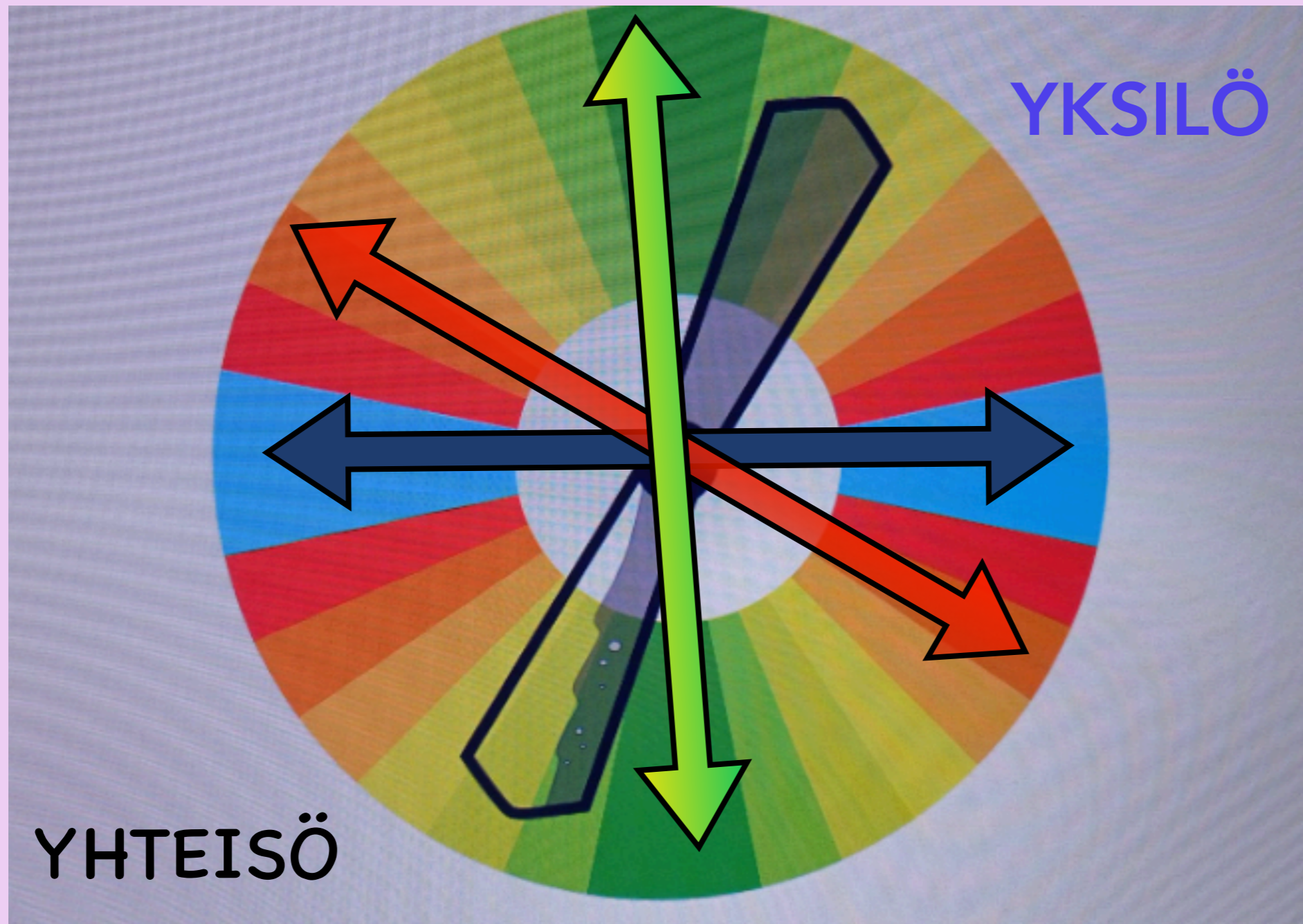
4. TOIMINTAHALU
HERÄÄ

meri.lahteenoksa@gmail.com

KENEN ONGELMA?

YHTEISVAIKUTUKSET...

meri.lahteenoksa@gmail.com

ADHD, AUTISMI, TRAUMA, STRESSI

ITSETUNTEMUS

AVUN
PYYTÄMINEN

STRESSI-
MOTIVAATIO-
TOIMINTAKYKY
AKSELI

TAVOITE-
TYÖSKENTELEY

ERGO-
NOMIA

YHTEI-
SÖISSÄ

AUTONOMISEN HERMOSTON YHTEISSÄÄTELY

STRECO - STRESSRESPONSIVE COMMUNITIES

AIVOTERVEYS

KANSSASÄÄTELY

ER - GO

STRESSIÄ VÄHENTÄVÄT,
ERITYISYYTTÄ TASOITTAVAT,
TRAUMOJA HOITAVAT YHTEISÖT

NO - MI - A

FYYSINEN
(aistiesteettömyys)

KOGNITIIVINEN
(selkeys, struktuurit)

EMOTIONAALINEN/AFFEKTIIVINEN
(asenteet, vuorovaikutus, rakkaus)

Millainen olen?
Mitä havaitsen/muut havaitsevat?

Mikä auttaa (+)
Mikä haittaa/ei auta (-)

Meri Lähteenoksa

ydintiaito.fi

neurospectrum.fi

TAUSTAA

- Aivojen hermoverkot ottavat vastaan, varastoivat, käsittelevät ja tuottavat informaatiota. Havainnollisuuden vuoksi diasarja kuvaa aivojen toimintaa kolmiportaisena: ihmisaivot, koira-aivot ja liskoaivot. Ihmisaivot = ajatteleva kuorikerros, koira-aivot = tunteva, vaistonvarainen limbinen järjestelmä, jossa sijaitseva manteliumake varoittaa vaarasta sekä liskoaivot = syvimät aivojen osat = primitiivireaktiot ja reviiritunne. (Paul MaLean, Dan Siegel)
- Autonominen hermostossa on kaksi "vaihdetta": kiihdyttävä ja rauhoittava. Kiihdyttävä vie kohti aktiivisuutta ja vaaran tunteessa kohti puolustautumisreaktioita; rauhoittava jarruttaa niitä. Jarruttava vastaa yhdessä aivojen kanssa yhteyden tulemisesta ja korkeammasta oppimisesta (aivojen kuorikerros ja ventrovagaalinen vagus). Rauhoittavassa systeemissä on myös "hätäjarru", joka pystyy ylikuormituksessa ajamaan alas koko kehon toiminnot. Silloin ihminen lamaantuu (dorsovagaalinen vagus). Autonominen hermosto "tarkkailee" tilanteita neruoseption avulla ja välittää tietoa aivoille. Aivojen eri osat käsittelevät tiedon, vertaavat sitä muistoihin ja mm vakiintuneisiin toimintatapoihin ja päättävät tilanteen vakavuuden. Johtopäätöksen mukaan ne virittävät kehoa eri valmiustiloihin.
- Kun tilanne tuntuu kuormittavalta tai peräti vaaralliselta, aktiivisuus ajattelevissa aivojen osissa ja yhteyden virittävässä ventrovagaalissa järjestelmässä vähenee ja lisääntyy. puolustautuvissa - Niinpä kuormitus tekee meistä "tyhmempiä" ja yhteistyökyvyttömempinä
- Aktivoitumiset peilautuvat ajatuksiin, tunteisiin ja haluihin ja voidaan havaita niistä.
- Puolustautumisreaktioita on karkeasti ottaen kolme: pakoyritykset, taistelu ja lamaantuminen
- Stressiprofiili kuvaa näitä tiloja seuraavasti: vihreä = ventrovagaalinen vagus, keltainen ja punainen = sympaattinen hermosto ja sininen = dorsovagaalinen, lamaannuttava vagus. Neurokirjon (adhd, asperger) kohdalla traagisinta on se, että heidän kommunikaationsa voi puskea neurotyypillisiä puolustautumistiloihin. Niin heidän lahjakkuutensa jää usein käyttämättä, vaikka juuri erilaisissa aivoissa lymyää paljon nerokkuutta.
- Ventrovagaalisen vaguksen aktiivisuus jarruttaa puolustautumisreaktioita. Sen aktiivisuuteen vaikuttamista sanotaan kanssasäätelyksi.
- Streco - konsepti sisältää keinoja tehokkaaseen kanssasäätelyyn. Perustyökalu Stressiprofiili (Lähteenoksa) perustuu yksilöllisten stressi- ja motiivipiirteiden tunnistamiseen (Stephen Porges, Stevn Reiss). Muita keinoja ovat mm traumainformoiduissa koulumalleissa käytettävät PACE ja WINE - toiminta- ja keskustelumallit sekä yhteisen päätöksenteon malleja mm sosiokraattisesta S 3:sta.